

สรุปบทเรียนจากการพัฒนาความรู้ รอบที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๙
ของ นางสาวรทยา สุธรรมชัย
เรื่อง แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

ข้อมูลของภาครัฐมีจำนวนมาก แต่ยังไม่ได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนเข้าถึงยาก จึงต้องหาวิธีการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารจัดการ ข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) ซึ่งหมายถึง ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐสามารถเปิดเผยให้ประชาชนเข้าถึง ใช้งาน และนำไปใช้ต่อได้โดยไม่มีข้อจำกัดที่ไม่จำเป็น อย่างไม่จำกัดวัตถุประสงค์ และไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ข้อมูลเปิดควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ ๑๐ ประการ คือ ข้อมูลมีความสมบูรณ์ เป็นปฐมภูมิ เป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้ง่าย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่จำกัดสิทธิ ปลอดภัยในทรัพย์สินทางปัญญา คงอยู่ถาวร ไม่มีค่าใช้จ่าย และอยู่ในรูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านและประมวลผลได้ (Machine-readable) เพื่อสนับสนุนการนำข้อมูลไปวิเคราะห์และพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของหน่วยงานภาครัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ นอกจากนี้ภาคเอกชนและนักวิจัยยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาบริการ เทคโนโลยี หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบาย เพื่อต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับประเทศ

สำหรับการดำเนินการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงกรอบกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลก่อนการเปิดเผย โดยหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่กระทบต่อความมั่นคง หรือข้อมูลที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความลับ โดยข้อมูลเปิดควรจัดทำในรูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากลและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย พร้อมทั้งจัดทำคำอธิบายข้อมูล หรือ Metadata เพื่อระบุรายละเอียดของชุดข้อมูล เช่น ชื่อชุดข้อมูล หน่วยงานเจ้าของข้อมูล คำอธิบายข้อมูล และวันที่ปรับปรุงข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าใจและนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

กระบวนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐประกอบด้วยหลายขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การคัดเลือกชุดข้อมูลที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ การตรวจสอบและปรับปรุงความถูกต้องของข้อมูล การจัดรูปแบบข้อมูลให้อยู่ในมาตรฐานที่เหมาะสม การจัดทำ Metadata เพื่ออธิบายรายละเอียดของข้อมูล และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางที่เหมาะสม ในปัจจุบันประเทศไทยมีระบบศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านแพลตฟอร์ม data.go.th ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก โดยข้อมูลเปิดภาครัฐเป็นชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง (High Value Datasets) ครอบคลุมทุกประเภทของข้อมูล และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทั้งผู้ให้ข้อมูลและผู้นำข้อมูลไปใช้ ซึ่งชุดข้อมูลที่มีคุณค่าจะเปิดเผยผ่านแพลตฟอร์ม data.go.th เป็นเวลา ๒ ปีขึ้นไป และมีจำนวนการเข้าชมข้อมูลมากกว่า ๑๐๐ ครั้งต่อปี ข้อมูลที่มีคุณค่าสูงต้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้จริง และสามารถนำไปใช้ต่อได้อย่างกว้างขวาง เช่น รายงานโควิด ๑๙ ประจำวัน รายงานภาวะการณ์ลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เป็นต้น

ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบราชการให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ทั้งยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการนำข้อมูลไปใช้สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data Guideline)

ข้อมูลเปิดภาครัฐ คือ ข้อมูลที่รัฐจะต้องเปิดเผยต่อสาธารณะตามกฎหมายให้ใช้ได้อย่างเสรี อย่างไม่จำกัด วัตถุประสงค์ และไม่เสียค่าใช้จ่าย

ทำไม ?? ต้องมี...ข้อมูลเปิดภาครัฐ

- สร้างคุณค่าให้กับสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ
- สร้างความโปร่งใสให้ภาครัฐในการบริหารประเทศ
- สร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน

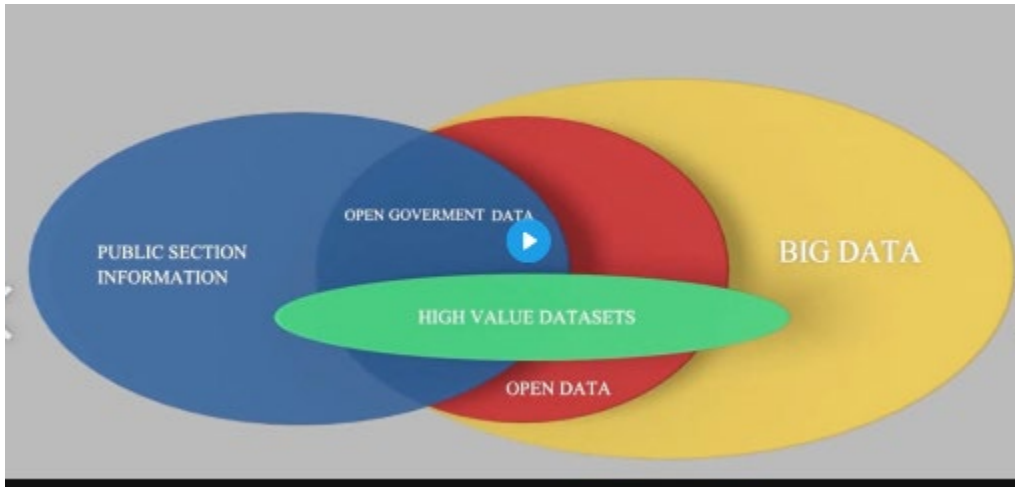
ประโยชน์ของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐที่มีต่อภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนี้

ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคประชาชน
1. เกิดธรรมาภิบาล	1. ต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ	1. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ
2. ลดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน	2. ขับเคลื่อนนวัตกรรม	2. ขับเคลื่อนนวัตกรรม
3. วางแผนเชิงนโยบาย	3. เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับประเทศ	3. พัฒนาหรือต่อยอดนวัตกรรมต่างๆ
4. บูรณาการการใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน		
5. ปรับปรุงการให้บริการสาธารณะ		

ข้อมูลประเภทต่างๆ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท

1. ข้อมูลขนาดใหญ่ (BIG DATA) คือ ข้อมูลขนาดใหญ่ คือคลังข้อมูลขนาดใหญ่ทั้งหมด จากทุกแหล่งจากทุกรูปแบบ
2. ข้อมูลเปิด (OPEN DATA) ข้อมูลที่เปิดเผยแพร่ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรี
3. ข้อมูลภาครัฐ (PUBLIC SECTOR INFORMATION) คือข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ
4. ข้อมูลเปิดภาครัฐ (OPEN GOVERNMENT DATA) เป็นข้อมูลเปิดที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ
5. ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง (HIGH VALUE DATASETS) คือ ชุดข้อมูลที่ครอบคลุมทุกประเภทของข้อมูล เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทั้งผู้ให้ข้อมูลและผู้นำข้อมูลไปใช้ เช่น มูลค่าธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) รายงาน COVID-19 ประจำวัน (กรมควบคุมโรค) และ ข้อมูลโรงงานประเภท 101,105,106 (กรมโรงงานอุตสาหกรรม) โดยมีลักษณะชุดข้อมูลที่มีคุณค่า เปิดเผยบนศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Data.go.th) 2 ปีขึ้นไป และมีจำนวนการเข้าชมข้อมูลมากกว่า 100 ครั้งต่อปี

ความสัมพันธ์ของข้อมูลประเภทต่างๆ

การพิจารณาคูณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐ ควรพิจารณาให้เป็นไปตามคณลักษณะของข้อมูลเปิด 10 ประการ ดังนี้

1. สมบูรณ์ (Complete)
2. ปฐมภูมิ (Primary)
3. เป็นปัจจุบัน (Timely)
4. เข้าถึงได้ง่าย (Accessible)
5. อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine-readable)
6. ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory)
7. ไม่จำกัดสิทธิ (Non-proprietary)
8. ปลอดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License-free)
9. คงอยู่ถาวร (Permanence)
10. ไม่มีค่าใช้จ่าย (Free of charge)

ประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

1. การบริหารจัดการข้อมูลเปิด
2. สร้างองค์ความรู้และทักษะให้กับผู้ใช้ข้อมูล
3. สนับสนุนและส่งเสริม การนำข้อมูลไปใช้
4. งบประมาณ
5. กำหนดกลยุทธ์

*** เตรียมข้อมูลเพื่อเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ จำเป็นต้องมีการพิจารณาคูณลักษณะข้อมูลเปิดภาครัฐ และ ประเมินความพร้อมของการเปิดเผยข้อมูล ***

ขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน

1. สํารวจชุดข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงาน
2. พิจารณาคูณชุดข้อมูลที่จะนำมาเปิด
3. จัดลำดับความสำคัญ
4. การเตรียมความพร้อมก่อนนำขึ้นเผยแพร่
5. การขออนุมัติ
6. การเตรียมความพร้อมก่อนนำขึ้นเผยแพร่
7. การขออนุมัติ
8. เปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านช่องทางต่างๆ

4. การรวบรวมจัดทำชุดข้อมูล

9. การวัดผล

5. การจำแนกประเภทข้อมูลและตัวอย่าง

10. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

*** การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐการเปิดเผย ควรจะนำมาเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ data.go.th

Open Government Data Platform หรือ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ เนื่องจาก

1. หน่วยงานรัฐ ไม่ต้องไปตั้งบใหม่ เพื่อมาพัฒนา แพลตฟอร์มของตนเอง
2. ผู้ใช้ข้อมูล สามารถมาใช้ข้อมูลจากแหล่งเดียวกัน
3. มี API เชื่อมข้อมูลอยู่แล้วไม่เกิดปัญหาข้อมูลซ้ำซ้อนและผิดพลาด ***